

**Рамка  
безперервного професійного  
розвитку вчителів**

## **Рамка безперервного професійного розвитку вчителів**

Керівники проекту: В.О. Іваніщева, О.Я. Коваленко

Укладачі: Г.М. Куриш, С.М. Куриш, Т.В. Палько, Т.Г. Пахомова, Л.В. Уруська

Співукладачі: М.Ф. Войцехівський, Ю.В. Косенко, Х.Б. Левицька, Т.В. Свиридюк,  
Т.В. Юрченко

Консультант: О.П. Шаленко

## Зміст

Рамка безперервного професійного розвитку вчителів .....	4
Вступ .....	4
Професійні цінності вчителів .....	4
Життєві уміння .....	4
Обґрунтування.....	5
Характеристика, структура та зміст Рамки.....	5
Цільова аудиторія, функції Рамки та рекомендації щодо її використання .....	5
Прикінцеві зауваження .....	7
Складові професійної діяльності вчителя/вчительки кваліфікаційної категорії «спеціаліст» ....	8
Складові професійної діяльності вчителя/вчительки кваліфікаційної категорії «спеціаліст другої категорії» .....	11
Складові професійної діяльності вчителя/вчительки кваліфікаційної категорії «спеціаліст першої категорії».....	20
Складові професійної діяльності вчителя/вчительки кваліфікаційної категорії «спеціаліст вищої категорії» .....	28
Додатки.....	30
Спостереження за ходом уроку.....	31
Аналіз плану уроку.....	33
Професійна рефлексія вчителів.....	35

# Рамка безперервного професійного розвитку вчителів

## Вступ

Проголошена в Україні докорінна освітня реформа має відповісти на глобальні виклики сьогодення та забезпечити розвиток освіти в умовах змін.

Школа, бажаючи бути сучасною та відповідати потребам динамічного світу, повинна підготувати учнів до життя в суспільстві, якому необхідні компетентні та конкурентоспроможні громадяни. Перехід усіх ланок освіти на компетентісно орієнтовану модель спонукає до якісних змін у процесі безперервного професійного розвитку вчителів. Нині суспільство потребує вчителів, які є компетентними, вмотивованими, ІКТ грамотними, здатними до професійної рефлексії, відкритими до змін та новацій нової української школи, готовими допомагати учням розвивати життєві уміння.

Процес підготовки та професійного розвитку вчителів вимагає суттєвих змін у змісті вищої педагогічної та післядипломної освіти.

## Професійні цінності вчителів

Формування сталої системи цінностей особистості, здатної до успішної самореалізації, стає нагальною потребою сьогодення. Цінності є вихідним чинником особистісно-професійного становлення вчителів.

Професійні цінності – це орієнтири, на основі яких учителі обирають, опановують і виконують свою професійну діяльність.

Учитель/вчителька нової української школи:

- дотримується педагогіки партнерства, що передбачає спілкування, взаємодію та співпрацю між учителями, учнями і батьками;
- визнає освітні та соціальні цінності сталого розвитку, рівності та справедливості;
- дотримується принципів демократії й соціальної справедливості через чесну, прозору та інклюзивну практичну діяльність;
- цінує і поважає різноманіття своєї країни та світу;
- залучає учнів до вирішення життєвих проблем з метою наближення учіння до реалій життя;
- поважає та підтримує права усіх учнів, у тому числі право приймати рішення щодо учіння;
- демонструє свою відкритість, чесність, толерантність і мудрість;
- критично аналізує свої ставлення та переконання щодо особистісного та професійного розвитку з подальшою їх трансформацією у процес навчання, постійно самовдосконалюється;
- розвиває культуру довіри і поваги;
- створює і гарантує безпечне навчальне середовище;
- мотивує та заохочує до учіння;
- використовує усі можливості безперервного професійного розвитку.

## Життєві уміння

Школа покликана не тільки давати знання, але й допомагати учням розвивати життєві уміння, а саме уміння вчитися, критично мислити, вирішувати проблеми, працювати в команді, спілкуватися, а також навчати способів роботи з інформацією та бути креативним.

Розвиток життєвих умінь не обмежується окремими видами діяльності, натомість має наскрізний характер і є основою для формування ключових компетентностей особистості. Вивчення усіх навчальних предметів забезпечує послідовне та поступове набуття учнями життєвих умінь. Для цього вчителі створюють сприятливі умови, віддаючи перевагу особистісно-орієнтованому навчанню та добираючи сучасні технології, методи, прийоми.

## Обґрунтування

Британська Рада в Україні та Міністерство освіти і науки України розробили Програму та уклали курс «Післядипломна педагогічна освіта вчителів іноземних мов» (2012). Програма містить Рамку безперервного професійного вдосконалення вчителів іноземних мов (далі Рамка), що описує професійну поведінку вчителів різних кваліфікаційних категорій.

Використання Рамки у процесі підвищення кваліфікації вчителів іноземних мов України продемонструвало потенціал для розширення її функцій та сфер застосування.

З метою використання Рамки для вчителів усіх предметів її укладачі удосконалили, доповнили документ та зробили його універсальним.

Рамка визначає підходи до створення стандартів вищої педагогічної освіти та напрями безперервного професійного розвитку вчителів. Вона є основою для розробки концепції педагогічної освіти, положень про атестацію та сертифікацію вчителів, положення про післядипломну педагогічну освіту та інших нормативно-правових документів.

### Характеристика, структура та зміст Рамки

Рамка є засобом усвідомлення професійної ролі вчителя як фасилітатора учіння, інструментом для вимірювання рівня фахової підготовки вчителів, а також путівником у плануванні подальшого удосконалення професійної компетентності.

Рамка пропонує дескриптори професійної діяльності вчителів різних кваліфікаційних категорій у таких сферах: «Планування уроків та курсів»; «Розуміння учнів»; «Організація уроку»; «Евалюація та оцінювання навчальних досягнень»; «Знання предмета»; «Керування власним професійним розвитком».

У межах кожної сфери діяльності до дескрипторів розроблені показники, які конкретизують, деталізують та засвідчують професійні знання, уміння та ставлення вчителів. Для кращого розуміння змісту дескриптора або показника Рамка вміщує довідник окремих понять з тлумаченнями до них.

Рамка має кумулятивний характер, що дає можливість відобразити процес накопичення професійних знань та умінь від категорії до категорії, а також оцінити досягнутий результат на певному етапі професійного розвитку. Професійна діяльність учителів аналізується за дескрипторами відповідної категорії та дескрипторами всіх попередніх категорій. Учителям вищої категорії, які мають звання «старший учитель» та «учитель-методист» відповідають дескриптори всіх категорій. Це досвідчені вчителі, які також можуть виконувати одну або декілька додаткових ролей, перелічених у Рамці.

Рамка є інструментом проектування безперервного самовдосконалення вчителів у міжатестаційний період. За допомогою переліку професійних умінь учителі оцінюють свій рівень, визначають сфери вдосконалення та планують конкретні шляхи свого розвитку.

Рамка є універсальною за своїм характером і може використовуватися вчителями усіх предметів.

### Цільова аудиторія, функції Рамки та рекомендації щодо її використання

Рамка розрахована на широке коло освітян – учителів всіх категорій, адміністрацій навчальних закладів, методистів, керівників органів управління освітою та всіх, хто долучається до процесу підготовки та професійного розвитку вчителів.

### Професійна педагогічна підготовка

Рамка використовується вищими навчальними закладами для розробки:

- навчальних планів і програм;
- програм педагогічної практики студентів;
- програм підсумкової атестації здобувачів вищої освіти з урахуванням складових професійної діяльності вчителя кваліфікаційної категорії «спеціаліст».

## Професійна адаптація

Адміністрація загальноосвітнього навчального закладу використовує Рамку для забезпечення:

- розробки програми наставництва з метою якісної адаптації молодого спеціаліста до професійної діяльності;
- підтримки професійної діяльності молодого спеціаліста.

Молодий спеціаліст спільно з адміністрацією навчального закладу та наставником використовує Рамку для:

- розробки дорожньої карти власного професійного розвитку на етапі адаптації до професійної діяльності;
- самооцінки професійних умінь у таких сферах діяльності: «Планування уроків та курсів»; «Розуміння учнів»; «Організація уроку»; «Евалюація та оцінювання навчальних досягнень»; «Знання предмета»; «Керування власним професійним розвитком».

## Професійна діяльність

Учителі використовують Рамку для:

- рефлексії власної професійної діяльності;
- визначення професійних потреб для вибору змісту, видів та форм післядипломної освіти;
- планування власного професійного розвитку та здійснення самоосвітньої діяльності.

Для цього:

1. Використовуючи дескриптори відповідної кваліфікаційної категорії, проаналізуйте свої професійні уміння у таких сферах діяльності: «Планування уроків та курсів»; «Розуміння учнів»; «Організація уроку»; «Евалюація та оцінювання навчальних досягнень»; «Знання предмета»; «Керування власним професійним розвитком».
2. Проаналізуйте результати та визначте сфери, які варто розвивати (тобто Ваші відповіді: «потребує удосконалення», «не вмію/не застосовую»).
3. За потреби, зверніться за допомогою до колег або адміністрації школи.
4. Продумайте та складіть план дій щодо свого професійного розвитку.
5. Якщо Ви бажаєте підвищити свою кваліфікаційну категорію, проаналізуйте свої уміння, користуючись дескрипторами наступної категорії.
6. Складіть план дій відповідно до результатів аналізу.

Адміністрація навчального закладу використовує Рамку для:

- моніторингу професійної діяльності вчителів та їхнього професійного розвитку;
- надання рекомендацій вчителям щодо розробки, реалізації та удосконалення програми власного професійного розвитку;
- підготовки та реалізації програми атестації вчителів.

Для цього:

1. Використовуючи дескриптори відповідної кваліфікаційної категорії, проаналізуйте професійні уміння учителів у таких сферах діяльності: «Планування уроків та курсів»; «Розуміння учнів»; «Організація уроку»; «Евалюація та оцінювання навчальних досягнень»; «Знання предмета»; «Керування власним професійним розвитком».
2. Проаналізуйте результати та визначте разом з учителями сфери, які варто розвивати (тобто відповіді учителя: «потребує удосконалення», «не вмію/не застосовую»).
3. Надайте рекомендації учителям щодо плану їхнього професійного розвитку.
4. Під час атестації проаналізуйте уміння учителів, використовуючи дескриптори відповідної кваліфікаційної категорії.

## **Атестація**

Атестаційні комісії використовують Рамку для:

- визначення відповідності професійної діяльності вчителів дескрипторам кваліфікаційної категорії;
- забезпечення відкритості та прозорості здійснення процедури атестації;
- надання рекомендацій вчителям щодо їхнього подальшого професійного розвитку.

## **Професійний розвиток**

Заклади післядипломної педагогічної освіти використовують Рамку для:

- розробки та реалізації програм і планів підвищення кваліфікації вчителів;
- добору змісту, форм та методів підвищення кваліфікації вчителів;
- підготовки матеріалів фахових конкурсів серед вчителів;
- розробки науково-методичних рекомендацій;
- науково-методичного супроводу професійної діяльності вчителів.

## **Прикінцеві зауваження**

Рамка визначає підходи до створення стандартів вищої педагогічної освіти та напрями безперервного професійного розвитку вчителів. Вона є основою для розробки концепції педагогічної освіти, положень про атестацію та сертифікацію вчителів, положення про післядипломну педагогічну освіту та інших нормативно-правових документів.

Рамка покликана полегшити роботу освітян у визначенні професійної майстерності вчителів, забезпечити прозорість та об'єктивність атестації, а також інших заходів, що стосуються діяльності педагогічних працівників, адміністрацій навчальних закладів, працівників органів управління освітою, методичних служб.

Рамка є орієнтиром для створення інноваційних моделей професійного розвитку вчителів. Вона визначає зміст професійної діяльності вчителів нової української школи та інтегрує підходи до оцінювання результатів їхньої роботи.



**Складові професійної діяльності вчителя/вчительки  
кваліфікаційної категорії «спеціаліст»**



Кваліфікаційну категорію «спеціаліст» отримує учитель/вчителька на початку професійної діяльності після завершення програми професійної підготовки у вищому навчальному закладі. Знання та уміння випускника вимірюються ВНЗ. Учитель/вчителька кваліфікаційної категорії «спеціаліст» демонструє компетентність у таких сферах діяльності:

#### Планування уроків та курсів

- Планує навчальний процес з урахуванням навчальних потреб учнів задля досягнення результатів учіння, зазначених у програмі.
- Планує навчання на основі компетентнісного підходу. Результатом такого навчання є здатність учня/учениці успішно діяти в навчальних і життєвих ситуаціях, нести відповідальність за свої дії та вчинки.
- Оцінює та добирає навчальні матеріали для учнів відповідно до цілей та задач уроку, а також конкретного навчального контексту.
- Планує етапи уроку у спосіб, який забезпечує систематичний розвиток практичних умінь для використання їх у власній діяльності.
- Розраховує (під час планування) час на уроці чітко для кожного етапу, передбачаючи можливості для моніторингу та зворотного зв'язку.
- Планує способи взаємодії для різних видів діяльності на уроці.
- Аналізує матеріал, запланований для вивчення на уроці, та передбачає труднощі, з якими можуть зіткнутися учні.
- Визначає цілі, задачі та очікувані результати уроку чи серії уроків за темою, що вивчається.
- Планує наступні уроки, враховуючи рефлексію над попередніми.
- Передбачає проблеми, які можуть виникнути на уроці, та планує способи реагування на них.

#### Розуміння учнів

- Розуміє, яким чином можна визначити навчальні потреби учнів і запропонувати навчальні дії та матеріали для задоволення цих потреб.
- Розуміє основні теорії вивчення предмета та їхній вплив на процес навчання.
- Рефлексує над процесами вивчення предмета учнями, свідомо спрямовує їхню роботу на позитивний результат.
- Залучає учнів до різноманітних способів учіння, щоб допомогти їм у розвитку власних навчальних стратегій.
- Навчає доступною для учнів мовою та надає поради учням щодо організації та ефективного управління своїм учінням.
- Враховує психологічні та соціальні чинники, що впливають на поведінку учнів, під час планування та навчання.
- Розуміє концепцію навчальної автономії учнів та її вплив на навчання та учіння.
- Скеровує учнів у пошуку та використанні навчальних ресурсів, що сприяють учінню як на уроках, так і в позаурочний час.
- Ідентифікує індивідуальні навчальні труднощі учнів та опікується різними категоріями учнів з особливими освітніми потребами під час планування та навчання.

#### Організація уроку

- Створює умови та забезпечує відповідні засоби для учіння на уроці
- Організовує навчальний процес на уроці, використовуючи чіткі інструкції та дотримуючись точного розподілу часу.
- Організовує та скеровує взаємодію на уроці у відповідності до навчальних цілей та способів сприймання навчального матеріалу учнями.
- Підтримує належний баланс між обсягом мовлення вчителя та обсягом мовлення учнів.
- Виявляє проблеми в поведінці учнів та адекватно вирішує їх.
- Забезпечує належний зворотний зв'язок з учнями.
- Використовує навчальні ресурси та інформаційно-комунікаційні технології для сприяння учінню.

### Евалюація та оцінювання навчальних досягнень

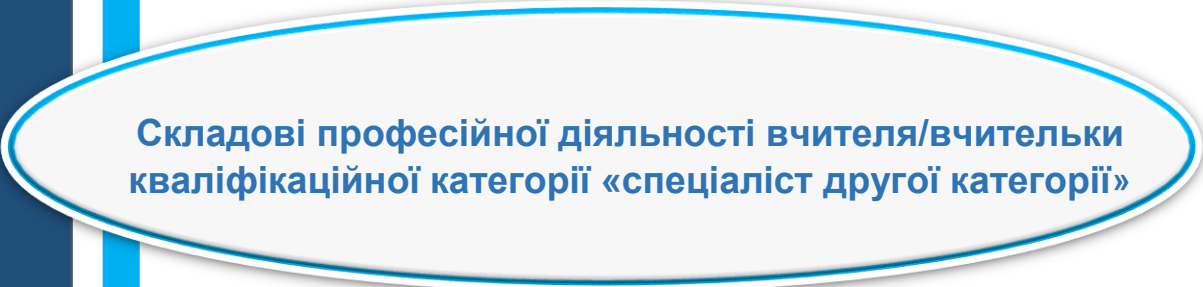

- Використовує різні типи оцінювання відповідно до навчального контексту.
- Відстежує, діагностує, узагальнює помилки та труднощі учнів і враховує висновки в організації навчального процесу та оцінюванні.
- Використовує широкий діапазон прийомів виправлення помилок та усунення труднощів в усному та писемному мовленні/письмових записках учнів і надає конструктивні відгуки або пояснення.
- Допмагає учням зрозуміти свої помилки та знайти шляхи їх усунення.
- Розвиває в учнів здатність до самооцінювання їхнього прогресу та навчальних досягнень із застосуванням тверджень «Я знаю», «Я умію», «Я можу».
- Використовує існуючі критерії для оцінювання прогресу та навчальних досягнень учнів.
- Добирає завдання з різних джерел для перевірки навчальних досягнень учнів відповідно до Державних стандартів, за потреби адаптує чи доповнює матеріал.
- Адмініструє, перевіряє та коментує тести вчасно та належним чином, а також веде чіткий облік оцінок.

### Знання предмета та методики його викладання

- Досконало володіє ґрунтовними знаннями шкільного курсу, з власної ініціативи бере участь у сертифікації.
- Учитель іноземної мови має рівень B2/C1 відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти.
- Творчо добирає навчальний матеріал і термінологію відповідно до рівня знань і умінь учнів та типу уроку.
- Вичерпно, чітко та правильно відповідає на запитання учнів про різні аспекти навчального матеріалу.
- Передбачає можливі проблеми, з якими учні можуть зіткнутися на уроці.
- Використовує широкий діапазон прийомів, щоб скерувати учнів на пошук відповідей на власні запитання та виправлення своїх помилок.
- Слугує зразком для учнів у правильності зв'язного мовлення та письмовому оформленні завдань.
- Слідкує за змінами та новаціями з предмета та методики його викладання.
- Обґрунтовує підходи до навчання, різноманітні прийоми та матеріали, які використовує.
- Розширює власний діапазон навчальних прийомів шляхом спостереження за ходом уроків колег.

### Керування власним професійним розвитком

- Розуміє принципи рефлексії.
- Співпрацює з колегами, постійно обмінюючись досвідом та ідеями, а також отримує підтримку від них.
- Продовжує і далі навчатись.
- Слідкує за останніми подіями в галузі освіти, бере участь у заходах, що сприяють професійному розвитку.
- Володіє сучасними методиками аналізу уроку та використовує досвід колег у своїй діяльності.
- Визначає аспекти професійного удосконалення, цілі та шляхи їх реалізації.
- Розвиває власну навчальну автономію.



**Складові професійної діяльності вчителя/вчительки  
кваліфікаційної категорії «спеціаліст другої категорії»**

**Учитель/Учителька кваліфікаційної категорії «спеціаліст другої категорії» демонструє компетентність у таких сферах діяльності:**

**Планування уроків та курсів**

- Розробляє навчальні курси, враховуючи довгострокові потреби учнів та цілі навчання, а також усвідомлюючи роль окремих уроків у досягненні поставленої мети.
- Передбачає інтеграцію учіння та викладання у процесі навчання під час планування уроків.
- Розробляє власні навчальні матеріали для реалізації мети уроку (за потреби).
- Планує альтернативні види діяльності.
- Здійснює активний пошук нових ідей та навчальних матеріалів задля удосконалення планування.

**Розуміння учнів**

- Аналізує навчальні потреби, особливості сприймання та засвоєння навчального матеріалу учнями і, відповідно до результатів аналізу, обирає методи викладання та адаптує навчальні матеріали.
- Залучає учнів до навчального процесу різноманітними прийомами, щоб допомогти їм усвідомити власний стиль, способи та шляхи учіння.
- Скеровує учнів на пошук навчальних можливостей в позаурочний час та максимальне використання таких можливостей для подальшого самовдосконалення.
- Розширює власне розуміння учнів через рефлексію, поглиблює знання про учнів шляхом пошукової діяльності та дискусій з колегами.

**Організація уроку**

- Ефективно організовує учнів з метою підвищення якості учіння, заохочує учнів до співпраці та взаємодопомоги.
- Забезпечує плавні переходи між видами діяльності та оптимально використовує час на уроці з метою досягнення очікуваних результатів.
- Підтримує робочу дисципліну в класі та реагує на її порушення.
- Впевнено використовує наявні засоби навчання, у тому числі ІКТ, для забезпечення вмотивованого і якісного учіння.

**Евалюація та оцінювання навчальних досягнень**

- Аналізує помилки та труднощі учнів з метою подальшого планування та коригування навчального курсу.
- Адаптує та розробляє завдання для перевірки знань та умінь, набутих за певний період часу.
- Оцінює, аналізує та конструктивно коментує результати виконаних учнями завдань.

**Знання предмета**

- Добре розуміє аспекти навчального предмета.
- Демонструє здатність надавати точну і відповідну інформацію про основні поняття, вміння та навички.
- Використовує різні підходи до подачі навчального матеріалу задля допомоги учням в його опануванні та практичному застосуванні.
- Аналізує складні поняття, використовуючи довідкові матеріали, для навчання учнів розв'язуванню завдань підвищеної складності.

**Керування власним професійним розвитком**

- Визначає цілі та планує свій професійний розвиток для досягнення поставленої мети.
- Удосконалює фахову майстерність шляхом рефлексії.
- Бере участь у взаємовідвідуванні задля власного професійного розвитку.
- Постійно поновлює свої фахові знання.
- Обмінюється з колегами досвідом і думками у різних сферах професійної діяльності.

## Планування уроків та курсів – «спеціаліст другої категорії»

Дескриптор	Показник
Розробляє навчальні курси (1), враховуючи довгострокові потреби учнів та цілі навчання, а також усвідомлюючи роль окремих уроків у досягненні поставленої мети.	<ul style="list-style-type: none"> <li>календарно-тематичне планування на навчальний рік, поурочний план з урахуванням вимог навчальної програми, вікових особливостей, рівнів навченості учнів та їхніх потреб;</li> </ul>
Передбачає інтеграцію учіння (2) та викладання (3) у процесі навчання (4) під час планування уроків.	<ul style="list-style-type: none"> <li>тема уроку у відповідності до навчальної програми та календарно-тематичного плану;</li> <li>комунікативно спрямовані цілі уроку (5) відповідно до теми уроку, потреб учнів;</li> </ul>
Розробляє власні навчальні матеріали для реалізації мети уроку (за потреби).	<ul style="list-style-type: none"> <li>очікувані результати учіння (6) відповідно до цілей уроку та потреб учнів;</li> <li>план уроку містить також такі складові: засоби навчання, розподіл часу, взаємодія, види роботи, оцінювання та зворотний зв'язок, домашнє завдання, відповідно до цілей та очікуваних результатів учіння;</li> </ul>
Планує альтернативні види діяльності.	<ul style="list-style-type: none"> <li>альтернативні види роботи (7), розраховані на незаплановану реакцію учнів та/або зміну навчальної ситуації;</li> </ul>
Здійснює активний пошук нових ідей та навчальних матеріалів для підвищення ефективності планування.	<ul style="list-style-type: none"> <li>власні навчальні матеріали для реалізації мети та очікуваних результатів учіння (за потреби);</li> <li>варіанти планів уроків/теоретичний матеріал щодо планування сучасного уроку, наприклад, науково-методичні публікації/бібліографічний/вебліографічний покажчики і т.і. у паперовому або електронному вигляді;</li> <li>рефлексія (8) на власні та відвідані уроки для підвищення ефективності планування.</li> </ul>

## Довідник – Планування уроків та курсів – «спеціаліст другої категорії»

№	Поняття	Тлумачення
1	Навчальний курс	структурована серія уроків або план навчання відповідно до навчальної програми
2	Учіння (діяльність тих, хто навчається)	система навчально-пізнавальних дій учнів, спрямованих на опанування знаннями та вміннями
		уміння вчитися
		механізми самонавчання і самовиховання з урахуванням індивідуальних здібностей кожного учня
3	Викладання (діяльність учителя в процесі навчання)	визначення для учнів навчального завдання
		керівництво роботою учнів з отримання, засвоєння та застосування нових знань
		допомога учням у розвитку умінь
		перевірка якості знань та умінь
4	Навчання	планомірна, організована, спільна і двостороння діяльність учителів і учнів, спрямована на опанування учнями системи знань і вмінь
		процес, під час якого здобувається загальна освіта, формується і розвивається особистість учня, його світогляд, засвоюється досвід людства і професійної діяльності
5	Комунікативно спрямовані цілі уроку передбачають	оволодіння учнями мовою як засобом спілкування
		вирішення комунікативних завдань у ситуаціях, наближених до життєвих
		розвиток життєвих умінь 21-го століття
6	Очікувані результати учіння	досягнення (знання та уміння) учнів на кінець певного періоду навчання, які можна спостерігати та вимірювати/оцінювати
7	Альтернативні види роботи	види діяльності на випадок непередбачуваних змін ходу уроку (напр., раптове відключення електропостачання, відключення Інтернету, невідповідність учнів до виконання певного завдання)
8	Рефлексія	інтегральне особистісне утворення, що забезпечує: <ul style="list-style-type: none"> <li>• процеси самопізнання, самооцінки, самоінтерпретації, самоаналізу власних знань, поведінки та переживань у контексті педагогічної діяльності;</li> <li>• усвідомлення того, як його сприймають та оцінюють інші суб'єкти навчально-виховного процесу;</li> <li>• розв'язання професійних суперечностей через їх усвідомлення, осмислення й переосмислення;</li> <li>• вибір та оцінку адекватної стратегії професійної діяльності.</li> </ul>

## Розуміння учнів – «спеціаліст другої категорії»

Дескриптор	Показник
Аналізує навчальні потреби, особливості сприймання та засвоєння навчального матеріалу учнями і, відповідно до результатів аналізу, обирає методи викладання та адаптує навчальні матеріали.	результати проведених спостережень/опитувань/бесід/анкетувань для визначення соціальних, навчальних потреб (1) учнів, у тому числі учнів з особливими освітніми потребами (2), та способів сприймання навчального матеріалу (3)
	аналіз вивчення потреб учнів у зручному для вчителя вигляді
	дібрані навчальні матеріали, які відповідають вищезазначеним потребам учнів та способам сприймання навчального матеріалу
Залучає учнів до навчального процесу різноманітними прийомами, щоб допомогти їм усвідомити власний стиль, способи та шляхи учіння.	різноманіття завдань та способів їх виконання, які відповідають потребам та віковим особливостям учнів (напр., навчання у співпраці, використання ІКТ)
	виконання учителем різних ролей (фасилітатор, організатор, спостерігач) відповідно до потреб та вікових особливостей учнів, цілей окремих уроків
Скеровує учнів на пошук навчальних можливостей в позаурочний час та максимальне використання таких можливостей для подальшого самовдосконалення.	підтвердження (у будь-якій формі) участі учнів у позакласних освітніх проектах/конкурсах/гуртках/програмах тощо
	перелік літератури, Інтернет-джерел, відео-та аудіоматеріалів відповідно до віку учнів, їхніх інтересів та навчальних потреб
Розширює власне розуміння учнів шляхом рефлексії, поглиблює знання про учнів шляхом пошукової діяльності та дискусій з колегами.	рефлексія (у зручному для вчителя вигляді) на власну діяльність та діяльність учнів

## Довідник – Розуміння учнів – «спеціаліст другої категорії»

№	Поняття	Тлумачення
1	Навчальні потреби	необхідність або бажання поглибити знання та розвинути уміння за умови їх відсутності
2	Особливі освітні потреби	чинники, що впливають на здатність учнів до учіння та зумовлюють використання диференційованих методів навчання задля реалізації освітньої мети кожного учня. Учні з особливими освітніми потребами можуть мати: труднощі в учінні; соціальні, емоційні та розумові труднощі; труднощі в оволодінні читанням, письмом, рахунком та сприйняттям інформації; вади сенсорних систем; фізичні порушення; проблеми спілкування; проблеми зі здоров'ям. До категорії учнів з особливими освітніми потребами відносяться також обдаровані діти.
3	Способи сприймання навчального матеріалу	серед способів сприймання навчального матеріалу, зазвичай, розрізняють такі: <ul style="list-style-type: none"> <li>● візуальний;</li> <li>● аудіальний;</li> <li>● кінестетичний</li> </ul>
4	Учитель-фасилітатор	одна із ролей вчителя, яка полягає у створенні сприятливих умов для ефективного учіння, стимулюванні спільної діяльності учнів та спрямуванні процесу самостійного пошуку інформації

## Організація уроку – «спеціаліст другої категорії»

Дескриптор	Показник
Ефективно організовує учнів з метою підвищення якості учіння, заохочує учнів до співпраці та взаємодопомоги.	чіткі та зрозумілі для учнів інструкції (1) учителя мовою навчання щодо організації класу та виконання завдань
	групова/парна/індивідуальна форма роботи відповідно до навчальної ситуації
	взаємодопомога і взаємопідтримка учнів під час навчального процесу
Забезпечує плавні переходи між видами діяльності та оптимально використовує час на уроці з метою досягнення очікуваних результатів.	взаємопов'язаність (2) видів роботи на уроці раціональний розподіл часу (3) на виконання завдань учнями
Підтримує робочу дисципліну (4) в класі та реагує на її порушення.	дотримання спільно встановлених правил/норм поведінки для створення та підтримки позитивного навчального середовища (5)
Впевнено використовує наявні засоби навчання, у тому числі ІКТ, для забезпечення вмотивованого і якісного учіння.	використання наявних ресурсів, у тому числі ІКТ, для досягнення очікуваних результатів учіння
	зацікавленість учнів під час виконання завдань

## Довідник – Організація уроку – «спеціаліст другої категорії»

№	Поняття	Тлумачення
1	Зрозумілі інструкції	з метою підвищення ефективності виконання навчальних завдань рекомендується перевірка розуміння інструкцій шляхом перефразування, запитань учням, наведення прикладів
2	Взаємопов'язаність	взаємний зв'язок між видами діяльності на уроці, їх зумовленість та взаємний вплив
3	Розподіл часу	ймовірний час, який доцільно виділяти за даних умов на різні етапи уроку, види роботи, виконання окремих завдань
		раціональність розподілу часу зумовлюється видом роботи, рівнем навченості учнів, способами сприймання навчального матеріалу
4	Робоча дисципліна	взаємовідносини в класі, що забезпечують ефективне виконання навчальних завдань
5	Позитивне навчальне середовище	мікроклімат на уроці, який сприяє формуванню в учнів бажання та потребу вчитися, а також позитивно впливає на результати учіння



## Евалюація та оцінювання (1) навчальних досягнень – «спеціаліст другої категорії»

Дескриптор	Показник
Аналізує помилки та труднощі учнів з метою подальшого планування та коригування навчального курсу.	аналіз типових труднощів та помилок учнів у зручному для вчителя вигляді нотатки у плані уроку, додаткові види діяльності для подолання труднощів та усунення помилок
Адапує та розробляє завдання для перевірки знань та умінь, набутих за певний період часу.	наявність адаптованих/розроблених вчителем різних видів контрольних завдань якісний показник (2) рівня знань та умінь учнів
Оцінює, аналізує та конструктивно коментує результати виконаних учнями завдань.	оцінювання результатів учіння відповідно до чинних критеріїв: <ul style="list-style-type: none"> <li>• чіткі аргументовані коментарі вчителя щодо виставленої оцінки;</li> <li>• обґрунтовані рекомендації щодо покращення результативності навчальної діяльності учнів у коментарях вчителя</li> </ul>

## Довідник – Евалюація та оцінювання навчальних досягнень – «спеціаліст другої категорії»

№	Поняття	Тлумачення
1	Евалюація (від англ. evaluation) та оцінювання	інтегруються в навчальний процес, забезпечуючи учителів та учнів даними про: <ul style="list-style-type: none"> <li>• результати учіння, прогрес учнів;</li> <li>• ефективність навчального процесу, використаних методів і навчальних матеріалів</li> </ul>
	Евалюація	процес, який забезпечує розуміння та порівняння навчальних досягнень учня. Учні залучаються до само- та взаємоевалюації задля усвідомлення особистої відповідальності за свій розвиток
	Оцінювання	процес визначення того, що учні знають, розуміють та вміють робити в результаті учіння. Основні типи оцінювання: <ul style="list-style-type: none"> <li>• формальне;</li> <li>• неформальне;</li> <li>• самооцінювання;</li> <li>• взаємооцінювання</li> </ul>
2	Якісний показник рівня знань та умінь учнів	відсоткове співвідношення оцінок за певний навчальний період, картина позитивних оцінок/змін

## Знання предмета – «спеціаліст другої категорії»

Дескриптор	Показник
Добре розуміє аспекти навчального предмета.	<ul style="list-style-type: none"> <li>високий рівень володіння предметом (для вчителів іноземних мов – рівень володіння мовою B2/C1 згідно із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти (1); сертифікат – бажано;</li> <li>зрозуміле та доступне надання інформації/пояснення матеріалу;</li> <li>наявний навчальний матеріал, дібраний вчителем до вивчення окремих тем із зазначенням використаних джерел</li> </ul>
Демонструє здатність надавати точну і відповідну інформацію про основні поняття, вміння та навички.	
Використовує різні підходи до подачі навчального матеріалу задля допомоги учням в його опануванні та практичному застосуванні.	
Аналізує складні поняття, використовуючи довідкові матеріали, для навчання учнів розв'язуванню завдань підвищеної складності.	

## Довідник – Знання предмета – «спеціаліст другої категорії»

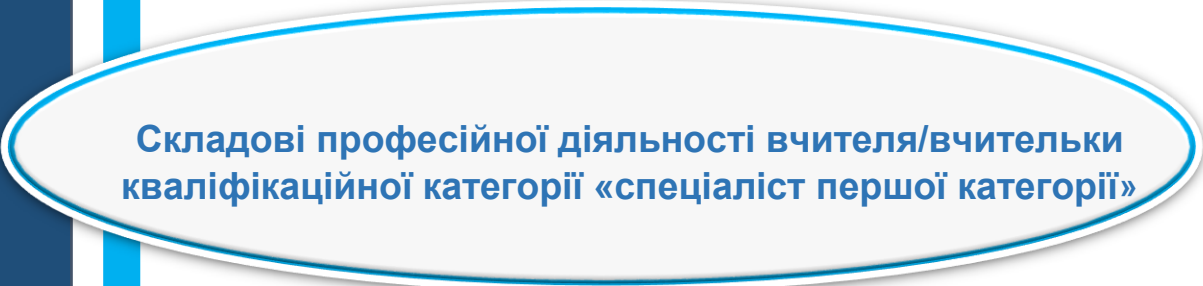

№	Поняття	Тлумачення
1	Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання	Рекомендації забезпечують спільну основу для розробки навчальних планів, типових програм, іспитів, підручників і таке інше. Ці Рекомендації описують користувача мовою; знання та уміння, необхідні для ефективного спілкування; а також визначають рівні володіння мовою, що дозволяє виміряти досягнення тих, хто навчається.

## Керування власним професійним розвитком – «спеціаліст другої категорії»

Дескриптор	Показник
Визначає цілі та планує свій професійний розвиток для досягнення поставленої мети.	<ul style="list-style-type: none"> <li>• індивідуальний план професійного розвитку у довільній формі за бажанням учителя;</li> <li>• аналіз власних та відвіданих уроків;</li> <li>• відгуки колег та учнів на професійну діяльність вчителя у паперовому або електронному вигляді;</li> <li>• сертифікати, посвідчення дистанційного та очного навчання;</li> <li>• підтвердження участі у професійних асоціаціях, у тому числі фахових Інтернет-спільнотах;</li> <li>• професійне портфоліо (1) учителя, створене у паперовому або електронному вигляді;</li> <li>• підтвердження про участь у фахових курсах/семінарах/тренінгах/творчих майстернях і т.ін. у доступному вигляді, наприклад, сертифікат;</li> <li>• рефлексія на відвіданий захід, фотографія і т.ін.</li> </ul>
Удосконалює фахову майстерність шляхом рефлексії.	
Бере участь у взаємовідвідуванні задля власного професійного розвитку.	
Постійно поновлює свої фахові знання.	
Обмінюється з колегами досвідом і думками у різних сферах професійної діяльності.	

## Довідник – Керування власним професійним розвитком – «спеціаліст другої категорії»

№	Поняття	Тлумачення
1	Професійне портфоліо учителя	інструмент неперервного фахового удосконалення вчителів упродовж життя
		накопичені та систематизовані матеріали, що відображають індивідуальні професійні досягнення вчителя, оцінку та самооцінку його професійної діяльності
		формат електронний (напр., вебсайт або блог учителя) або паперовий (напр., папка)



**Складові професійної діяльності вчителя/вчительки кваліфікаційної категорії «спеціаліст першої категорії»**

**Учитель/Учителька кваліфікаційної категорії «спеціаліст першої категорії» демонструє компетентність у таких сферах:**

#### **Планування уроків та курсів**

- Планує уроки, глибоко розуміючи та усвідомлюючи особливості навчання предмета.
- Планує види діяльності на уроці, враховуючи різні способи сприймання навчального матеріалу учнями.
- Планує види діяльності на уроці, які сприяють розвитку життєвих умінь.
- Створює навчально-методичне забезпечення процесу вивчення предмета індивідуально та у складі творчих груп.
- Передбачає використання різноманітних прийомів відповідно до навчальних ситуацій.

#### **Розуміння учнів**

- Вивчає інтелектуальні здібності учнів через теорію множинного інтелекту для удосконалення навчального процесу.
- Допомогає учням визначати та застосовувати ефективні для них стратегії учіння.
- Заохочує учнів до планування їхнього учіння, моніторингу власних досягнень і самооцінювання.
- Досліджує навчальну діяльність у класі задля кращого розуміння учнів та обмінюється досвідом з колегами.

#### **Організація уроку**

- Розвиває в учнів здатність розуміти свою роль у класі як активного учасника процесу учіння.
- Визначає разом з учнями певні правила в класі, що забезпечують плавний перебіг уроку.
- Створює сприятливе середовище в класі для підтримки учнів з різними навчальними потребами та рівнем навченості.
- Створює умови для співпраці та самоорганізації учнів для підтримки високого рівня робочої дисципліни в класі.
- Демонструє хороший рівень викладання, ділиться знаннями й досвідом з колегами, допомагає менш досвідченим учителям.

#### **Евалюація та оцінювання навчальних досягнень**

- Враховує результати оцінювання для визначення разом з учнями досяжних та ускладнених цілей.
- Аналізує навчальні досягнення учнів та використовує результати аналізу для подальшого планування.
- Аналізує вплив різноманітних підходів та стратегій оцінювання на процес учіння.
- Досліджує власну діяльність та діяльність учнів на уроці задля розуміння та пошуку ефективних інструментів оцінювання.

#### **Знання предмета**

- Демонструє академічні знання предмета і адекватно їх застосовує.
- Обмінюється з іншими вчителями знаннями предмета і досвідом застосування цих знань на практиці.
- Підтримує учнів у їхньому власному процесі аналізу і дослідження понять та умінь.
- Виявляє високий рівень творчості, майстерності у наданні точної та відповідної інформації про поняття, вміння, маючи на увазі конкретні результати учіння.
- Здійснює підготовку учнів до аналізу складних понять та умінь.

### Керування власним професійним розвитком

- Має чіткі цілі щодо професійного розвитку та шукає шляхи досягнення цих цілей.
- Слугує прикладом професійної майстерності для інших учителів як у якості викладання, так і в здатності до безперервного навчання.
- Оцінює новації в галузі освіти на основі власного досвіду та адаптує ідеї відповідно до власного розуміння ефективної навчальної діяльності.
- Робить внесок у розвиток професії шляхом написання статей, розроблення навчальних матеріалів, проведення практичних семінарів, участі у фахових форумах або мережах.

## Планування уроків та курсів – «спеціаліст першої категорії»

Дескриптор	Показник
Планує уроки, глибоко розуміючи та усвідомлюючи особливості навчання предмета.	У плані уроку наявні: <ul style="list-style-type: none"> <li>• послідовність видів діяльності, спрямована на інтеграцію комунікативних умінь (1);</li> <li>• види діяльності, які формують/поглиблюють знання та розвивають відповідні компетентності;</li> <li>• способи подолання можливих труднощів у використанні набутих знань</li> </ul>
Планує види діяльності на уроці, враховуючи різні способи сприймання навчального матеріалу учнями (2).	наявність відповідних видів діяльності у плані уроку
Планує види діяльності на уроці, які сприяють розвитку життєвих умінь.	наявність у плані уроку видів діяльності, які розвивають критичне мислення, цифрову грамотність, креативність, а також уміння спілкуватись, вирішувати проблеми, працювати в команді
Створює навчально-методичне забезпечення процесу вивчення предмета індивідуально та у складі творчих груп.	навчальні/навчально-методичні матеріали для забезпечення виконання варіативної складової навчального плану (до одного чи більше з наступного): <ul style="list-style-type: none"> <li>• факультатив;</li> <li>• спецкурс;</li> <li>• курс за вибором</li> </ul>
Передбачає використання різноманітних прийомів відповідно до навчальних ситуацій.	у плані уроку відображені різноманітні прийоми для виконання завдань у різний спосіб

## Довідник – Планування уроків та курсів – «спеціаліст першої категорії»

№	Поняття	Тлумачення
1	Інтеграція комунікативних умінь	комбінування мовленнєвих умінь для виконання комунікативного завдання
2	Способи сприймання навчального матеріалу	серед способів сприймання навчального матеріалу, зазвичай, розрізняють такі: <ul style="list-style-type: none"> <li>• візуальний;</li> <li>• аудіальний;</li> <li>• кінестетичний</li> </ul>

## Розуміння учнів – «спеціаліст першої категорії»

Дескриптор	Показник
Вивчає інтелектуальні здібності учнів через теорію множинного інтелекту (1) задля удосконалення навчального процесу.	аналіз результатів спостереження/опитування/бесід/анкетування учнів адаптовані або створені навчальні матеріали, що враховують інтелектуальні потреби учнів
Допомагає учням визначати та застосовувати ефективні для них стратегії учіння.	<ul style="list-style-type: none"> <li>самооцінювання учнів через вислови «Я вмюю ...», «Я знаю ...», «Мені потрібно ...» у різних виглядах;</li> <li>відображення роботи із учнівським навчальним портфоліо (2) у плануванні учителя (календарно-тематичне, поурочне)</li> </ul>
Заохочує учнів до планування їхнього учіння, моніторингу власних досягнень і самооцінювання.	
Досліджує навчальну діяльність у класі задля кращого розуміння учнів та обмінюється досвідом з колегами.	краще розуміння учнів вчителем може бути відображене у: <ul style="list-style-type: none"> <li>співбесіді з педагогом;</li> <li>його/її публікаціях;</li> <li>виступах на засіданнях педагогічних рад/методичних об'єднань вчителів;</li> <li>участі у семінарах/круглих столах і т. і.</li> </ul>

## Довідник – Розуміння учнів – «спеціаліст першої категорії»

№	Поняття	Тлумачення
1	Множинний інтелект	інтелектуальні здібності, таланти, здатність до оброблення інформації та пізнання світу (вербальний, логіко-математичний, візуальний, кінестетичний, міжособистісний, внутрішньоособистісний, музичний, натуралістичний та екзистенціальний види інтелекту)
2	Учнівське навчальне портфоліо	складова навчальної діяльності учня, яка реалізується ним за педагогічного супроводу вчителя. Це особистий документ, в якому учень може відображати свій досвід і досягнення, а також розвивати навчальну автономію шляхом планування і контролю власного учіння.



## Організація уроку – «спеціаліст першої категорії»

Дескриптор	Показник
Розвиває в учнів здатність розуміти свою роль у класі як активного учасника процесу учіння (1).	зацікавлене виконання завдань учнями молодшого шкільного віку як індивідуально, так і в групах
	усвідомлена робота над виконанням завдань учнями середнього і старшого шкільного віку як індивідуально, так і в групах
	виконання учителем ролі фасилітатора (2)
Визначає разом з учнями певні правила в класі, що забезпечують плавний перебіг уроку.	дотримання спільно визначених правил/норм поведінки для створення та підтримки позитивного навчального середовища (3) та співпраці на уроці
Створює сприятливе середовище в класі задля підтримки учнів з різними навчальними потребами (4) та рівнем навченості.	позитивні взаємовідносини учителя і учнів
	організація навчального простору, що сприяє ефективній роботі учнів у різних формах взаємодії (5)
Створює умови для співпраці та самоорганізації учнів для підтримки високого рівня робочої дисципліни в класі.	співпраця учнів на уроці для забезпечення робочої дисципліни (6)
	самоорганізація учнів у класі (наприклад, організація учнями робочих місць
	розподіл на групи, самостійне визначення власної ролі під час роботи в групах та ін.)
Демонструє хороший рівень викладання, ділиться знаннями й досвідом з колегами, допомагає менш досвідченим учителям.	взаємовідвідування та аналіз уроків
	відкриті (демонстраційні) уроки/елементи уроків у різних форматах (напр., реальний урок, відеозапис уроку, майстер-клас, план уроку)
	виступи на засіданнях педагогічних рад, методичних об'єднань вчителів, семінарах, круглих столах, відображені у відповідних матеріалах/документах
	публікації щодо дослідження навчальної діяльності учнів

## Довідник – Організація уроку – «спеціаліст першої категорії»

№	Поняття	Тлумачення
1	Учіння – діяльність тих, хто навчається	система навчально-пізнавальних дій учнів, спрямованих на опанування знаннями та комунікативними вміннями
		уміння вчитися механізми самонавчання і самовиховання з урахуванням індивідуальних здібностей кожного учня
2	Учитель-фасилітатор	одна із ролей вчителя, яка полягає у створенні сприятливих умов для ефективного учіння, стимулюванні спільної діяльності учнів та спрямуванні процесу самостійного пошуку інформації
3	Позитивне навчальне середовище	мікроклімат на уроці, який сприяє формуванню в учнів бажання та потреби вчитися, а також позитивно впливає на результати учіння
4	Навчальні потреби	необхідність або бажання поглибити знання та розвинути уміння за умови їх відсутності
5	Форми взаємодії	моделі інтеракції на уроці, наприклад, парна, групова, міжгрупова
6	Робоча дисципліна	взаємовідносини в класі, що забезпечують ефективне виконання навчальних завдань

## Евалюація та оцінювання (1) навчальних досягнень – «спеціаліст першої категорії»

Дескриптор	Показник
Враховує результати оцінювання для визначення разом з учнями досяжних та ускладнених цілей (2).	<ul style="list-style-type: none"> <li>результати якісного та кількісного аналізу навчальних досягнень учнів;</li> <li>завдання відповідної складності на уроці, які підбираються/розробляються, враховуючи результати навчальних досягнень учнів;</li> <li>відповідний запис в календарно-тематичних/поурочних планах, що свідчить про коригування навчального процесу на уроці</li> </ul>
Аналізує навчальні досягнення учнів та використовує результати аналізу для подальшого планування.	
Аналізує вплив різноманітних підходів та стратегій оцінювання (3) на процес учіння.	відповідні висновки або коментарі
Досліджує власну діяльність та діяльність учнів на уроці задля розуміння та пошуку ефективних інструментів оцінювання (4).	аналіз/самоаналіз уроків у різному вигляді добірка ефективних інструментів оцінювання

## Довідник – Евалюація та оцінювання навчальних досягнень – «спеціаліст першої категорії»

№	Поняття	Тлумачення
1	Евалюація (від англ. evaluation) та оцінювання	інтегруються в навчальний процес, забезпечуючи учителів та учнів даними про: <ul style="list-style-type: none"> <li>результати учіння, прогрес учнів;</li> <li>ефективність навчального процесу, використаних методів і навчальних матеріалів.</li> </ul>
	Евалюація	процес, який забезпечує розуміння та порівняння навчальних досягнень учня. Учні залучаються до само- та взаємоевалюації задля усвідомлення особистої відповідальності за свій розвиток
	Оцінювання	процес визначення того, що учні знають, розуміють та вміють робити в результаті учіння. Основні типи оцінювання: <ul style="list-style-type: none"> <li>формальне;</li> <li>неформальне;</li> <li>самооцінювання;</li> <li>взаємооцінювання</li> </ul>
2	Ускладнені цілі	цілі, які потребують більше зусиль для їх досягнення
3	Стратегії оцінювання	вибір методів, прийомів, інструментів відповідно до цілей оцінювання
4	Інструменти оцінювання	засоби, які дозволяють оцінити рівень сформованості знань та умінь (наприклад, опитування, твір, тест)

## Знання предмета – «спеціаліст першої категорії»

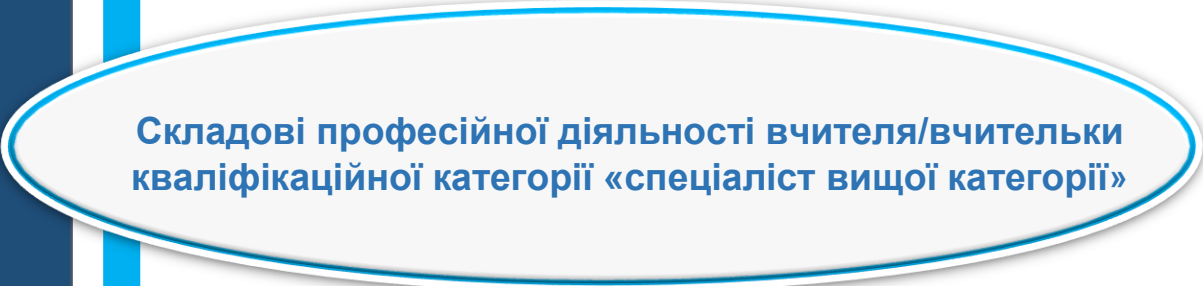

Дескриптор	Показник
Демонструє академічні знання предмета і адекватно їх застосовує.	високий рівень володіння предметом (для вчителів іноземних мов – рівень володіння мовою B2/C1 згідно із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти (1); сертифікат – бажано
Обмінюється з іншими вчителями знаннями предмета і досвідом застосування цих знань на практиці.	Підготовлені учителем матеріали майстер-класів, семінарів, тренінгів, творчих майстерень і т. і.
Підтримує учнів у їхньому власному процесі аналізу і дослідження понять та умінь.	У ході уроку: <ul style="list-style-type: none"> <li>використовуються комунікативні завдання (2);</li> <li>застосовується особистісно-орієнтований підхід до навчання.</li> </ul>
Виявляє високий рівень творчості та майстерності у наданні точної та відповідної інформації про поняття, вміння, маючи на увазі конкретні результати учіння.	
Здійснює підготовку учнів до аналізу складних понять та умінь.	

## Довідник – Знання предмета – «спеціаліст першої категорії»

№	Поняття	Тлумачення
1	Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання	Рекомендації забезпечують спільну основу для розробки навчальних планів, типових програм, іспитів, підручників і таке інше. Ці Рекомендації описують користувача мовою; знання та уміння, необхідні для ефективного спілкування; а також визначають рівні володіння мовою, що дозволяє виміряти досягнення тих, хто навчається.
2	Комунікативні завдання	види роботи, що імітують реальне усне чи письмове спілкування, під час виконання яких увага учнів зосереджена більше на змісті, ніж на формі

## Керування власним професійним розвитком – «спеціаліст першої категорії»

Дескриптор	Показник
Має чіткі цілі щодо професійного розвитку та шляхів досягнення цих цілей	<ul style="list-style-type: none"> <li>відкриті уроки, творчі майстерні, майстер-класи, семінари і т.ін., інформація та звіти про проведення яких, відображені у відповідних матеріалах та документах</li> <li>статті, опубліковані у фахових і науково-методичних виданнях, та/або у власних Інтернет ресурсах;</li> <li>власні або адаптовані навчально-методичні матеріали у зручному для вчителя вигляді</li> </ul>
Слугує прикладом професійної майстерності для інших учителів, як у якості викладання, так і в здатності до безперервного навчання	
Оцінює новації в галузі освіти на основі власного досвіду та адаптує ідеї відповідно до власного розуміння ефективної навчальної діяльності	
Роблять внесок у розвиток професії шляхом написання статей, розроблення навчальних матеріалів, проведення практичних семінарів, участі у фахових форумах або мережах	



**Складові професійної діяльності вчителя/вчительки кваліфікаційної категорії «спеціаліст вищої категорії»**

**Учитель/Учителька кваліфікаційної категорії «спеціаліст вищої категорії» – це високо досвідчений/а учитель/учителька, який/а демонструє компетентність в усіх сферах попередніх категорій. Окремі вчителі готуються або вже почали виконувати додаткові ролі викладача-тренера, наставника, керівника методичного об'єднання та інші.**

<b>Дескриптор</b>	<b>Показник</b>
Визнаний/а іншими вчителями як хороший практик – консультує колег, діляться досвідом, власним розумінням предмета.	наявність власних навчально-методичних матеріалів, які доступні для використання іншими вчителями
Керує групою вчителів.	методичне об'єднання вчителів
	творча група
	школа молодого вчителя
Підтримує молодих спеціалістів у їхньому професійному розвитку.	наставництво
Готується до виконання додаткових ролей, як-от: тренер, розробник навчальних матеріалів, менеджер.	сертифікат/посвідчення про участь у відповідних: <ul style="list-style-type: none"> <li>• семінарах-практикумах;</li> <li>• курсах;</li> <li>• вебінарах;</li> <li>• майстер-класах;</li> <li>• конференціях;</li> <li>• школах професійної майстерності</li> </ul>
Публікує власні матеріали у фахових виданнях.	опубліковані: <ul style="list-style-type: none"> <li>• статті або тези виступів;</li> <li>• розробки/плани уроків та заходів;</li> <li>• презентації;</li> <li>• результати досліджень</li> </ul>
Бере активну участь у діяльності професійних спільнот.	виступи/презентації/майстер-класи, відображені у: <ul style="list-style-type: none"> <li>• програмах заходів;</li> <li>• прес-релізах;</li> <li>• інформаційних довідках;</li> <li>• фото/відео звітах</li> </ul>

**Учитель/Учителька може мати звання «старший учитель» або «учитель-методист». Це високо досвідчений/а учитель/учителька, який/а демонструє та активно підвищує свою власну фахову майстерність, а також виконує декілька додаткових ролей в галузі неперервної педагогічної освіти.**

<b>Старший учитель</b>
Бере участь у програмах і проектах післядипломної освіти.
Бере участь у конкурсах фахової майстерності.
Розвиває уміння в галузі онлайн освіти.
Бере участь у діяльності вчительської спільноти за межами свого навчального закладу.
Підтримує кар'єру викладача-тренера та розвиває впевненість в цій ролі.
Модерує дистанційні (онлайн) курси.

<b>Учитель-методист</b>
Тренує та наставляє вчителів, допомагає їм у їхньому професійному розвитку.
Заохочує вчителів до рефлексії та оцінки власної діяльності.
Розробляє авторські програми та курси.
Залучений до проведення навчальних занять в інституті післядипломної освіти, та педагогічної практики на базі своїх шкіл.
Веде дослідження в галузі освіти вчителів та застосовує результати на практиці.
Здійснює освітні проекти.
Створює та керує освітніми мережами.
Веде семінари з фахового удосконалення.



## Додатки

## Спостереження за ходом уроку

Однією із складових визначення рівня професійної майстерності вчителя є спостереження за ходом уроку з подальшим обговоренням та аналізом. Ці процеси сприяють осмисленню вчителем своєї ролі на уроці, сильних сторін та тих, які потребують удосконалення. Розуміння дескрипторів та показників фахової діяльності вчителя зумовлює прийняття обґрунтованих рішень щодо кваліфікаційної категорії вчителя. Аналіз уроку виконуватиме функцію професійної допомоги вчителю у його/її подальшому розвитку.

Запропонована схема спостереження за ходом уроку є орієнтовною.

## Орієнтовна схема спостереження за ходом уроком

<b>Учитель</b>	<b>Дата</b>
<b>Навчальний заклад</b>	<b>Клас</b>
<b>Мета відвідування</b>	
<b>Тема уроку</b>	

Аспект уроку	✓	Коментар
<b>Цілі уроку</b>		
• визначені вчителем		
• визначені разом з учнями		
<b>Очікувані результати учіння</b>		
• визначені вчителем		
• визначені разом з учнями		
<b>Предметні знання та уміння</b>		
•		
•		
•		
•		
•		
<b>Життєві уміння</b>		
• критичне мислення		
• креативність		
• співпраця		
• міжкультурне усвідомлення		
• комунікація		
• комп'ютерна грамотність		
• навчальна впевненість		
•		
•		
•		
<b>Сприятливе середовище для учіння</b>		
• відносини між вчителем і учнями		
• розміщення учнів у класі		
• місце вчителя в класі		

<b>Взаємодія</b>		
• групова		
• міжгрупова		
• парна		
• індивідуальна		
• фронтальна		
<b>Розуміння учнів</b>		
• врахування рівнів навчальних досягнень		
• врахування способів сприймання навчального матеріалу		
• способи мотивації		
<b>Види роботи</b>		
• комунікативність завдань		
• різноманітність прийомів навчання		
• відповідність видів діяльності цілям та очікуваним результатам уроку		
• доцільність видів роботи/добору завдань		
• гнучкість		
<b>Розподіл часу</b>		
• раціональність		
• дотримання запланованих часових меж		
• гнучкість		
<b>Мовлення вчителя</b>		
• співвідношення мовлення вчителя та учнів		
• якість інструкцій учителя		
<b>Засоби навчання</b>		
• НМК		
• технічні		
• наочні		
• дидактичний матеріал		
• власні		
<b>Робота над помилками</b>		
• негайне виправлення вчителем		
• самовиправлення		
• взаємовиправлення		
• відкладене виправлення		
• перефразування/уточнення		
<b>Евалюація, оцінювання та зворотний зв'язок</b>		
• досягнення очікуваних результатів учіння з відповідним обґрунтуванням		
• відповідність прийомів поточного контролю поставленим цілям		
• заохочення учнів до само- та взаємоаналізу (само-/взаємоевалюація, само-/взаємооцінювання, виявлення труднощів, постановка задачі)		
• використання елементів навчального портфоліо		
<b>Домашнє завдання</b>		
• відповідність		
• раціональність		
• обсяг		
• пояснення		



## Аналіз плану уроку

Аналіз плану уроку здійснюється з метою цілісної оцінки якості уроку та передбачає розгляд змісту плану-конспекту уроку, самоаналіз уроку і співбесіду з учителем. План уроку розробляється вчителем у довільній формі, проте існують загальні компоненти, які є обов'язковими і не залежать від специфіки предмета. Це, насамперед, відповідність конкретного уроку основним вимогам, які обумовлені цілями, змістом і технологіями навчання. Реалізація вчителем саме цих вимог повинна стати об'єктом загального аналізу плану уроку.

До таких вимог відносяться:

- цілеспрямованість уроку;
- структурна цілісність і змістовність уроку;
- зворотний зв'язок та оцінювання.

## Орієнтовна схема аналізу плану уроку

Учитель	Дата
Навчальний заклад	Клас

## Тема уроку

Аспект плану уроку	✓	Коментар
<b>Тема уроку</b>		
• відповідність навчальній програмі та календарно-тематичному плану		
• комунікативна спрямованість		
<b>Цілі уроку</b>		
• відповідність темі уроку		
• відповідність потребам учня		
• практичність		
<b>Очікувані результати учіння</b>		
• відповідність цілям уроку		
• відповідність потребам учня		
• досяжність		
• вимірюваність		
<b>Засоби навчання</b>		
• НМК		
• технічні		
• наочні		
• роздатковий матеріал		
• власні		
<b>Розподіл часу</b>		
• наявність		
• раціональність		
<b>Взаємодія</b>		
• групова		
• міжгрупова		
• парна		
• індивідуальна		
• фронтальна		

<b>Предметні знання та уміння</b>		
•		
•		
•		
•		
•		
<b>Життєві уміння</b>		
• критичне мислення		
• креативність		
• співпраця		
• міжкультурне усвідомлення		
• комунікація		
• комп'ютерна грамотність		
• навчальна впевненість		
•		
•		
<b>Розуміння учнів</b>		
• врахування рівнів навчальних досягнень		
• врахування способів сприйняття навчального матеріалу		
• способи мотивації		
<b>Види роботи</b>		
• комунікативність завдань		
• різноманітність прийомів навчання		
• відповідність видів діяльності цілям та очікуваним результатам уроку		
• доцільність видів роботи/підбору завдань		
• взаємопов'язаність		
• гнучкість		
<b>Передбачувані труднощі</b>		
<b>Оцінювання та зворотній зв'язок</b>		
• досягнення очікуваних результатів учіння (прийоми перевірки)		
• відповідність прийомів поточного контролю поставленим цілям		
• заохочення учнів до само- та взаємоаналізу (само-/взаємоевалюація, само-/взаємооцінювання, виявлення труднощів, постановка задачі)		
• використання елементів мовного портфоліо		
<b>Домашнє завдання</b>		
• відповідність		
• раціональність		
• обсяг		

**Професійна рефлексія вчителів**

Рефлексія є невід'ємним і найважливішим компонентом професійного розвитку вчителів. Це інтегральне особистісне утворення, що забезпечує:

- процеси самопізнання, самооцінки, самоінтерпретації, самоаналізу власних знань, поведінки та переживань у контексті педагогічної діяльності;
- усвідомлення того, як його сприймають та оцінюють інші суб'єкти навчально-виховного процесу;
- розв'язання професійних суперечностей через їх усвідомлення, осмислення й переосмислення;
- вибір та оцінку адекватної стратегії професійної діяльності.

**Орієнтовна схема рефлексії над уроком**

1. Які цілі Ви визначили на урок?

2. Яких результатів учіння Ви очікували?

3. Чи думаєте Ви, що Ваші учні досягли цих результатів?

Так

Ні

Частково

4. Якщо «Так» чи «Частково», то що засвідчує їхні досягнення?

5. Якщо «Ні» чи «Частково», то чому, на Ваш погляд, результати не були досягнуті?

6. Що, на Ваш погляд, найкраще вдалося на уроці і чому?

7. Що б Ви змінили та/або зробили інакше, якщо б Вам довелось провести цей урок ще раз?

--

8. Що є Вашими сильними сторонами і які уміння потрібно розвивати (заповнюється разом із спостерігачем/методистом)?

Спостережувані сильні сторони	Пропоновані сфери подальшого розвитку

Спостерігач: \_\_\_\_\_ Дата: \_\_\_\_\_